

Konstitutionsutskottets yttrande

1985/86:14 y

över proposition 1985/86:99 om Sveriges Radios verksamhet



KU
1985/86:14 y

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har berett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1985/86:99 om Sveriges Radios verksamhet jämte motioner, allt såvitt avser konstitutionsutskottets beredningsområde.

I propositionen hemställs bl. a. om riksdagens godkännande av att de allmänna riktlinjerna för Sveriges Radio-koncernens organisation och verksamhet ändras och kompletteras i vissa avseenden. Den enda lagändring som föreslås hänför sig till lagen (1978:478) om avgift för innehav av televisionsmottagare.

Bakgrunden till förslagen är att avtalet mellan staten och Sveriges Radio-koncernen löper ut den 30 juni 1986 och att nytt avtal således skall träffas dessförinnan. Den nya avtalsperioden föreslås omfatta sex år.

Förslaget innebär inte några mera genomgripande ändringar i förhållande till nuläget. Bland ändringsförslagen kan nämnas att koncernen föreslås få rätt att själv bestämma om vissa frågor som tidigare avgjorts av riksdagen såsom om sändningstidens längd och om regional och lokal indelning. Som främsta skäl härtill anges behovet för koncernen av vidgade befogenheter för att smidigare kunna anpassa sin verksamhet till en förändrad mediesituation.

Den centrala målsättningen för verksamheten – att stå i allmänhetens tjänst, dvs. vara ett public service-företag – förutsätts gälla även i framtiden.

Utskottet begränsar sitt yttrande till att avse frågor med mera direkt anknytning till yttrande- och informationsfriheten. Följaktligen tar utskottet bland motionerna endast upp sådana som rör dessa ämnen. Sådana frågor behandlas i motion 1984/85:2704, yrkande 3, av Anders Björck m. fl. (m) om införande av reklam som en finansieringskälla för en nyinrättad TV-kanal 3, motionerna 1985/86:Kr259 och 1985/86:352, båda av Alf Svensson (c) om fri etableringsrätt av TV-sändningar, finansierade bl. a. genom reklam, motion 1985/86:350 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) om fri etableringsrätt på medieområdet, om inrättandet av en fristående reklamfinansierad TV-kanal 3 samt om förslag till lagändringar, som möjliggör reklam och sponsring som finansieringskälla för satellit- och egensändningar och för närradioprogram, motion 1985/86:354 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) om inrättandet av en från Sveriges Radio fristående reklamfinansierad TV-kanal, motion 1985/86:Kr258 av Anders Björck (m) om införandet av en särskild frizon i Jönköpings län för försök med nya medier och reklam samt motion

Beträffande reklamfrågan uppges i propositionen att TV-reklameffektutredningen inom kort kommer att presentera sina bedömningar och att utredningsförslaget därefter kommer att genomgå en omfattande remissbehandling.

Beträffande frågan om etableringsfrihet framhålls i propositionen den fria och oberoende ställning i förhållande till staten som Sveriges Radio alltsedan sin tillkomst haft. Vidare pekas på kravet på programföretaget att tillhandahålla ett kvalificerat och mångsidigt utbud. Enligt propositionen innebär inte den nya mediesituationen att public service-idén och det allmänna ansvar som följer med denna har spelat ut sin roll. Tvärtom är de grundläggande principerna för public service-verksamheten fortfarande giltiga. Det uttalas vidare att det råder en bred enighet om att det även i framtiden skall finnas en stark public service-organisation och att det i den nya mediesituationen behövs en garant för en programverksamhet som står i allmänhetens tjänst. Det framhålls emellertid att förutsättningarna för verksamheten vid Sveriges Radio förändrats och inte längre är densamma som i en faktisk monopolsituation. Detta leder till att Sveriges Radios uppdrag på vissa punkter kan behöva preciseras liksom vissa organisatoriska förändringar behöver vidtas. Som utgångspunkt härför anges liksom inför 1978 års radioavtal följande nyckelord för verksamheten: kvalitet, integritet, mångfald och decentralisering.

Yttrandefrihetsutredningen har i sitt slutbetänkande Värna Yttrandefriheten behandlat etableringsfrihetsfrågan ingående (SOU 1983:70 s. 196 ff.). Beträffande etableringsfrihet för etersändningar pekar utredningen på sitt uttalande i ett tidigare diskussionsbetänkande (SOU 1979:49) att en oinskränkt etableringsfrihet är en omöjlighet på grund av att utrymmet i etern är begränsat. Utredningen fann därför inte anledning att på detta område gå ifrån det rådande koncessionssystemet. Det understryks i slutbetänkandet att denna uppfattning i allmänhet delats av remissinstanserna. I en reservation till betänkandet tar moderata samlingspartiets representant i utredningen avstånd från ett bibehållande av radio- och TV-monopolet. Beträffande trådsändningar föreslår utredningen en grundlagsregel om sändningsfrihet med möjlighet till vissa begränsningar i vanlig lag (se SOU 1983:70 s. 113).

Från de synpunkter konstitutionsutskottet har att bevaka innehåller radiopropositionen inga viktiga ändringsförslag i förhållande till vad som nu gäller. Propositionen föranleder därför endast utskottet att konstatera att sådana frågor som etableringsfrihet för etermedier och reklam i TV kommer riksdagen att ta ställning till i annat sammanhang. Den förstnämnda frågan ingår i det beredningsarbete som för närvarande pågår inom justitiedepartementet rörande yttrandefrihetsfrågorna. Förslag till riksdagen väntas inom den nuvarande mandatperioden. Reklamfrågan utreds, som nämnts i det föregående, av TV-reklameffektutredningen, som väntas presentera sitt förslag inom kort.

Med det anförda avstyrker utskottet de motionsyrkanden som främst tar sikte på etableringsfrihet för etermedier och på införande av en reklamfinansierad TV-kanal (motionerna 1984/85:2704, yrkande 3, 1985/86:Kr259,

1985/86:350, yrkandena 1-3, 1985/86:352, yrkande 4, samt 1985/86:354). Utskottet avstyrker av samma skäl motion 1985/86:Kr215, vari yrkas ett tillkännagivande till regeringen om förbud mot reklam i radio och TV. Inte heller finner utskottet skäl att föregripa det pågående berednings- och utredningsarbetet genom att som föreslås i motion 1985/86:Kr258 förorda en särskild försöksverksamhet i Jönköpings län.

Det bör avslutningsvis nämnas att utskottet har under beredning en proposition (1985/86:109), vari begärs vissa ändringar i radiolagen (1966:755) och radioansvarighetslagen (1966:756) m. fl. lagar. De föreslagna lagändringarna påverkar inte ställningstagandet till proposition 1985/86:99.

Stockholm den 6 maj 1986

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Anita Modin (s), Sören Lekberg (s), Börje Stensson (fp), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Bengt Kindhom (c), Ove Karlsson (s), Gunnar Hökmark (m) och Bo Hammar (vpk).

Avvikande meningar

1. av Hans Nyhage, Gunnar Biörck i Värmdö och Gunnar Hökmark (alla m) vilka anser att utskottet fr. o. m. det stycke på s. 2 som börjar "Från de synpunkter" t. o. m. det stycke på s. 3 som slutar "Jönköpings län" bort anföra följande.

Från de synpunkter utskottet har att bevaka föranleder propositionen utskottet till följande överväganden.

Utvecklingen på radio- och TV-området är så snabb att det enligt utskottets mening krävs omedelbara riksdagsbeslut för att hålla takten med denna utveckling. Om man följer regeringens riktlinjer, kommer viktiga beslut att skjutas på framtiden. Det gäller exempelvis den svenska televisionens förmåga att konkurrera med utländska satellitprogram, tillkomsten av ett fristående TV 3 och reklamens ställning i radio och TV.

För att svenska program fortsättningsvis skall ha en chans att konkurrera med det utländska utbudet bör etableringsreglerna ändras så att endast tekniska skäl kan läggas till grund för inskränkningar i etableringsfriheten. Från yttrandefrihetssynpunkt är enbart denna begränsning acceptabel.

En förutsättning för att en etableringsfrihet praktiskt skall kunna utnyttjas är enligt utskottets mening att förbudet mot reklamfinansiering släpps. Detta är samtidigt en förutsättning för att skapa resurser för ett utökat centralt TV-utbud, förverkligat genom ett fristående reklamfinansierat TV 3. Utskottet vill beträffande en sådan fristående TV-kanal särskilt framhålla dess betydelse för att ge Sveriges Radio nödvändig konkurrens. Härmed

skulle också antalet kulturprogram kunna öka, de svenska kulturskaparnas tjänster kunna efterfrågas i ökad utsträckning och möjligheter kunna öppnas för en breddad kulturdebatt. KU 1985/86:14 y

Ett hävande av reklamförbudet skulle vidare ha en utomordentlig gynnsam inverkan även på andra etermedier. Utskottet syftar här särskilt på egensändningar i kabel-TV-nät. Men också för närradion skulle ett hävande av reklamförbudet ha betydelse.

Än större vikt vid bedömningen av denna fråga fäster utskottet vid att ett förbud mot en viss typ av budskap – reklam – står i strid med de förpliktelser som yttrandefriheten ställer.

Det anförda föranleder utskottet att förorda att riksdagen skyndsamt föreläggs förslag till lagändringar som syftar till införande av etableringsfrihet på medieområdet och av ett reklamfinansierat TV 3 samt till att reklam och sponsring blir tillåten inom medieområdet i den utsträckning som nyss sagts.

Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna 1984/85:2704, yrkande 3, 1985/86:Kr259, 1985/86:350, yrkandena 1–3, 1985/86:352 och 1985/86:354.

2. av Bo Hammar (vpk) som anser att utskottet fr. o. m. det stycke på s. 2 som börjar "Från de synpunkter" t. o. m. det stycke på s. 3 som slutar "Jönköpings län" bort anföra följande.

Utskottet begränsar sitt yttrande till frågor som har direkt anknytning till yttrande- och informationsfriheten. Från dessa utgångspunkter är det viktigt att Sveriges Radios fria och oberoende ställning garanteras och att företaget fungerar som en public service-organisation. Reklam i radio och TV är oförenligt med dessa principer. Förslaget i motion 1985/86:Kr215 om ett tillkännagivande till regeringen om ett fortsatt reklamförbud bör således enligt utskottets mening bifallas.